

Cofnodion

Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd

Dyddiad: Dydd Iau, 29 Ebrill 2021

Amser: 10.00 am

Bresennol: Cyngorwyr C Ferris, M Whitcutt, P Hourahine, J Hughes, J Clarke, T Watkins, K Thomas, M Evans and C Evans

Gareth Price (Head of Law & Regulation) and Pamela Tasker (Governance Officers)

1 Datganiadau o ddiddordeb

Dim.

2 Cofnodion y Cyfarfod Diwethaf

Ar dudalen 3 o'r cofnodion, dywedodd y Cyngorydd K. Thomas y gellid cywiro'r ail baragraff i lawr o dan eitem 4 i 'Roedd y Cyngorydd K Thomas yn cyfeirio at y rôl y mae Cyngorwyr yn ei chymryd'.

Ar dudalen 4, dywedodd y Cyngorydd Hourihane, ar y seithfed paragraff i lawr lle mae'n nodi 'grŵp o Gyngorwyr sydd newydd eu hethol'. Dywedodd y Cyngorydd Hourihane fod Cyngorwyr eraill hefyd yn bresennol nid yn unig y Cyngorydd Hourihane ac mai'r Cyngorwyr oedd wedi dweud bod yr hyfforddiant yn dda nid y swyddogion Gwasanaethau Democrataidd ond nad oedd y Cyngorwyr wedi derbyn yr adborth.

Yn y paragraff diwethaf, dywedodd y Cyngorydd K. Thomas, lle caiff ei ysgrifennu, fod diffyg gweladwy gyda dim ond 30% o fenywod. Eglurodd y Cyngorydd Thomas eu bod yn golygu mai dim ond 30% o'r aelodau etholedig sy'n fenywod ar y Cyngor.

Dywedodd y Cyngorydd M. Evans, lle mae'n dweud 'Roedd y Cyngorydd Hughes wedi awgrymu na ddylai rhai o'r Cyngorwyr hŷn fod yn fentoriaid', y gair 'peidio' i'w ddileu.

Dywedodd y Cyngorydd Hourihane y dylid ychwanegu agenda yn y dyfodol ar dudalen 5.

Ar dudalen 8 dywedodd y Cyngorydd Thomas ar y paragraff cyntaf am rôl Cyngorwyr yn un â phwysau, dylid tynnu allan "felly".

Cytunwyd:

Cynigiodd y Cadeirydd y Cofnodion fel cofnod cywir.

3 Pwyllgor Archwilio - Newidiadau i'r Cylch Gorchwyl

Rhoddodd Pennaeth y Gyfraith a Rheoleiddio y wybodaeth ddiweddaraf i'r Pwyllgor fod Leanne Rowlands wedi'i phenodi'n Rheolwr Gwasanaethau Democraidd newydd a bod Connor Hall wedi'i benodi'n Gynghorydd Craffu newydd.

Dywedodd Pennaeth y Gyfraith a Rheoleiddio fod yr adroddiad hwn yn ymwneud â'r broses yn hytrach na swyddogaethau'r Pwyllgor Archwilio. Esboniwyd bod y ddeddfwriaeth newydd wedi dod i rym ym mis Ionawr 2021 a byddai newidiadau newydd yn cael eu cyflwyno rhwng nawr a mis Mai 2022.

Prif Bwyntiau:

- Roedd teitl y Pwyllgor Archwilio bellach wedi newid i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.
- Byddai newid i rai swyddogaethau statudol felly roedd rhai termau ychwanegol yn cynnwys adolygu asesiadau perfformiad a'r prosesau ymdrin â chwynion.
- Gofynnwyd i'r Pwyllgor nodi'r newidiadau hyn ac argymhell i'r Cyngor ddiwygio'r cyfansoddiad i newid enw'r Pwyllgor Archwilio o 1 Ebrill a chynnwys y swyddogaethau ychwanegol hynny yn y cylch gorchwyl.
- Roedd Atodiad 1 yn cynnwys y cylch gorchwyl presennol ar gyfer y Pwyllgor Archwilio ac roedd Atodiad 2 wedi'i ddiwygio i'r hyn y dylai fod.
- O ran **asesu perfformiad**, newidiodd y ddeddf fframwaith y Cyngor yn llwyr o ran yr adroddiad gwella blynyddol ac adroddiad y cynllun corfforaethol. Newidiodd i broses hunanasesu lle'r oedd cynghorau'n asesu eu perfformiad eu hunain, ac roedd yn destun adolygiad annibynnol gan gymheiriaid yn flynyddol. Byddai hyn yn cael effaith ar bwyllgorau Craffu wrth symud ymlaen.
- Yn ôl CLILC byddai hyn yn newid diwylliant sylfaenol o ran sut mae'r Cyngor yn asesu ei berfformiad.
- Byddai'r dyletswyddau presennol o dan fesur 2009 o ran gwelliant parhaus ac adroddiad archwilio blynyddol yn cael eu terfynu a'u disodli gan broses hunanasesu a fyddai'n cael effaith ar draws y Cyngor o ran Craffu a chynllunio gwasanaethau a sut yr adolygodd craffu berfformiad.
- Byddai gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio newydd rôl well fel rhan o'r broses hunanasesu flynyddol ac asesu bod prosesau'r Cynghorau yn gadarn. Byddai cwynion sy'n mynd i'r Cabinet yn y dyfodol yn cael eu cyfeirio at y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio o ran sut y gwnaethom ymdrin â chwynion yn hytrach na'r canlyniad.
- Y pwynt olaf a drafodwyd oedd aelodaeth y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, nad oedd ar unwaith, ond byddai cyfansoddiad y pwyllgor yn newid. Ar hyn o bryd roedd un aelod llewg a oedd yn ofyniad cyfreithiol sy'n Gadeirydd annibynnol, ac mae'r 8 aelod arall yn Aelodau etholedig, ac roedd hyn yn gytbwys yn gymesur. Ym mis Mai 2022, byddai'n ofynnol yn gyfreithiol bod traean o'r pwyllgor yn aelodau annibynnol. Felly, byddai'n rhaid i'r Cyngor recriwtio aelodau ychwanegol newydd. Daw tymor y Cadeiryddion i ben fis Mai nesaf 2022 felly byddai angen 3 aelod annibynnol newydd i wasanaethu ar y pwyllgor. Dywedodd Pennaeth y Gyfraith a Rheoleiddio fod y broses recriwtio hon yn cael ei thrafod ar hyn o bryd gyda'r Prif Archwilydd Mewnol a'r Pennaeth Cyllid ynghylch sut i ddechrau'r broses hon gan y byddai pob Cyngor ledled Cymru yn recriwtio ar gyfer yr aelodau hyn.

Cwestiynau:

- Dywedodd y Cynghorydd Hourihane eu bod yn pryderu y gallai gwelliant parhaus gael ei chwyddo yn gyfnewid am archwilio ysgafnach, ac na ddylai'r Cyngor anelu at hyn o hyd.

Eglurodd Pennaeth y Gyfraith a Rheoleiddio ei fod yn broses wahanol a bod hon yn ffordd wahanol o fonitro ac asesu. Felly yn lle adroddiad gwella blynyddol ac Archwilio Cymru yn dod i mewn yn flynyddol i roi Tystysgrif Cydymffurfio roedd hyn yn fwy o broses hunanasesu ac roedd yn rhoi mwy o hyblygrwydd i Gynghorau.

Byddai angen i'r Cyngor sefydlu panel adolygu cymheiriaid annibynnol allanol, ond roedd y gwelliant parhaus yno o hyd.

- Holodd y Cynghorydd Hourihane yr adolygiad gan gymheiriaid.

Cadarnhaodd Pennaeth y Gyfraith a Rheoleiddio fod hwn yn banel allanol sy'n annibynnol ar y Cyngor a fyddai'n darparu'r adolygiad gan gymheiriaid a byddai gan y Cyngor rwymedigaeth i ystyried adborth y panel hwn pan oedd yn cynllunio gwasanaethau ar gyfer y flwyddyn nesaf.

- Cyfeiriodd y Cynghorydd Hourihane at y gost fach i'r Cyngor am weithredu'r rheoliadau hyn ar gyfer y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

Cadarnhaodd Pennaeth y Gyfraith a Rheoleiddio fod yr adroddiad yn cyfeirio at aelodau lleyg ychwanegol y pwyllgor Archwilio a byddai'r pwyllgor yn canolbwyntio ar gael ei yrru gan brosesau. Y newidiadau mwy ar gyfer y broses hunanasesu fyddai i'r pwyllgorau craffu a'r broses cynllunio gwasanaethau.

Cadarnhawyd y byddai'r gost yn fach iawn, a chyfeiriodd y gost honno at benodi 2 aelod lleyg ychwanegol i'r Pwyllgor Archwilio a fyddai'n cael lwfans a byddai cost untro i'r Cyngor ar gyfer recriwtio.

- Holodd y Cynghorydd Hourihane y panel adolygu cymheiriaid ac a fyddai'n ddrud. Cadarnhaodd Pennaeth y Gyfraith a Rheoleiddio na fyddai'r panel hwn yn cael ei dalu ac y byddai aelodau'r panel yn wirfoddolwyr. Roedd y Cyngor yn dal i aros ar Lywodraeth Cymru am y broses o sefydlu'r paneli hyn. Nid oedd yn rhaid i'r Cyngor lunio ei adroddiad hunanasesu cyntaf tan flwyddyn ar ôl yr etholiad.
- Holodd y Cynghorydd T. Watkins pwy oedd yn mynd i graffu ar y pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

Cadarnhaodd Pennaeth y Gyfraith a Rheoleiddio y byddai adroddiad archwilio blynyddol yn parhau fel arfer, ond ni fyddai cynllun gwella blynyddol. Ar hyn o bryd mae Archwilio Cymru yn dod i mewn ac yn archwilio'r Cyngor yn flynyddol a fyddai'n cael ei ddileu, ac ni fyddai gan y Cyngor rwymedigaeth i gwblhau adroddiad gwella blynyddol. Fodd bynnag, byddai pob adroddiad Archwilio arall yn aros yr un fath.

- Gofynnodd y Cynghorydd K. Thomas a allai aelodau lleyg blaenorol sydd wedi cadeirio o'r blaen ailymgeisio am y swydd eto.

Dywedodd Pennaeth y Gyfraith a Rheoleiddio fod un cadeirydd annibynnol ar hyn o bryd a allai wasanaethu dau dymor yn y swydd. Ni allai'r cadeirydd presennol sefyll eto pan ddaeth eu tymor i ben.

- Holodd y Cynghorydd K. Thomas a oedd y recriwtio'n gadarn i gael aelodau a oedd yn ddiuedd i eistedd ar y panel adolygu cymheiriaid.

Cadarnhaodd Pennaeth y Gyfraith a Rheoleiddio ein bod yn dal i aros am arweiniad gan lywodraeth Cymru ar y panel adolygu cymheiriaid.

Roedd disgrifiad rôl ynghlwm wrth yr adroddiad a oedd yn sail ar gyfer recriwtio'r aelodau annibynnol. Cynhaliwyd proses debyg yn ddiweddar i recriwtio aelodau annibynnol newydd ar gyfer y Pwyllgor Safonau a chredwyd mai'r un broses fyddai recriwtio'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Roedd hyn yn gadarn lle'r oedd hysbyseb gyhoeddus agored gyda sefydlu panel penodi i gyfweld ymgeiswyr ar y rhestr fer.

Trafodwyd bod angen cymysgedd o brofiad i asesu pa mor dda yr oedd y Cyngor yn darparu gwasanaethau.

Gofynnodd Pennaeth y Gyfraith a Rheoleiddio am gadarnhad gan yr Aelodau eu bod yn hapus i ddechrau recriwtio ar gyfer aelodau llewg cyn gynted â phosibl.

Gofynnodd y Cadeirydd a allai'r aelodau annibynnol wasanaethu ar fwy nag un pwyllgor a gwasanaethu ar bwyllgorau mewn awdurdodau eraill.

Cadarnhaodd Pennaeth y Gyfraith a Rheoleiddio nad oedd yr aelodau annibynnol i'w recriwtio yn aelodau etholedig ac er y gallent, mewn theori, wasanaethu ar fwy nag un pwyllgor mewn un Cyngor, dim ond ar un pwyllgor y dylai aelodau llewg wasanaethu i gael golwg fwy uniongyrchol ar brosesau Cynghorau Casnewydd ond yn gyfreithiol gallent eistedd ar bwyllgorau Archwilio eraill mewn Awdurdodau Lleol eraill. Dylid hefyd ystyried mynediad Aelodau Annibynnol at wybodaeth gyfrinachol.

Cytunwyd:

Cadarnhaodd Aelodau'r Pwyllgor eu bod yn cytuno i recriwtio Aelodau Annibynnol ar unwaith ar gyfer y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

4 Canllawiau Drafft - Cyfarfodydd Aml-leoliad

Dywedodd Pennaeth y Gyfraith a Rheoleiddio fod yr adroddiad er gwybodaeth. Rhwng nawr a mis Mai nesaf roedd cyfarfodydd hybrid yn cael eu datblygu. Roedd hwn yn gymysgedd o gyfarfodydd wyneb yn wyneb ac yn caniatáu i Gynghorwyr ddeialu o bell. Roedd hyn i'w drafod yn ddiweddarach yn y Pwyllgor.

Roedd Llywodraeth Cymru yn awyddus i roi arweiniad i Gynghorwyr ac Awdurdodau Lleol ar sut y dylid cynnal y cyfarfodydd hybrid hyn hefyd fel Cyfarfodydd Aml-Leoliad. Roedd yr adroddiad yn ddrafft felly pe bai gan yr Aelodau unrhyw sylwadau, gellid eu bwydo'n ôl i CLILC a Llywodraeth Cymru.

Hysbyswyd y Pwyllgor bod Cyngor Dinas Casnewydd wedi sicrhau £52,000 o gyllid grant gan y Gronfa Democratiaeth Ddigidol i wella'r seilwaith yn Siambrau ac ystafelloedd Pwyllgora'r Cyngor ac i wella'r feddalwedd.

Byddai'r grŵp prosiect yn cyflwyno cyflwyniad i'r Pwyllgor mewn pryd, o ran sut y byddai'r system newydd hon yn gweithio gan adeiladu ar dechnoleg Microsoft Teams sy'n cael ei defnyddio eisoes a oedd yn bwydo i mewn i'r pecyn sydd yno eisoes yn Siambrau'r Cyngor ac ystafelloedd cyfarfod eraill.

Byddai'n gyfle i Gynghorwyr ddeialu o bell felly byddai'n ei gwneud yn fwy hyblyg i bobl gymryd rhan mewn cyfarfodydd pwyllgor a oedd yn ystyried agenda amrywiaeth Llywodraeth Cymru i annog mwy o bobl i ddod yn Gynghorwyr.

Nododd y swyddog Monitro eu bod yn teimlo bod llawer o ddisgrifiad yno yn ogystal â bod yn eithaf geiriog a gallai elwa o grynodedb gweithredol a oedd i'w fwydo'n ôl.

Cwestiynau:

- Gofynnodd y Cynghorydd Hourihane am ba mor hir y byddai'r Cyngor yn cael ei glymu i mewn i feddalwedd y Timau.

Dywedodd Pennaeth y Gyfraith a Rheoleiddio fod y Cyngor wedi gwneud penderfyniad polisi i gadw at Microsoft Teams gan nad oedd meddalwedd arall yn darparu'r un sicrwydd data a ddarparwyd gan Microsoft.

Gallai aelodau a swyddogion eraill fynychu cyfarfodydd/digwyddiadau eraill ar Zoom ond ni chafodd rhannu gwybodaeth gyfrinachol am Zoom ei gynghori.

Roedd Trwyddedau Microsoft yn rhan o'r pecyn 365 y mae'r Cyngor yn talu amdano, a byddai Zoom yn eithaf drud pe bai'n cael ei dalu fel rhywbeth ychwanegol.

- Croesawodd y Cynghorydd Hughes baragraff y Gymraeg a'i fod yn gyfle i'r potensial i wella'r defnydd o'r Gymraeg a mynegwyd dymuniad ganddynt i symud i lefel statudol yn hytrach na chanllawiau a allai fod yn is o ran blaenoriaeth, a defnyddio'r Gymraeg yn gyffredinol yn fwy cyhoeddus.
- Dywedodd y Cynghorydd Hughes hefyd fod gwir angen meddwl sut yr oedd Cadeiryddion yn gweithredu gan y byddai angen iddynt fod yn fwy craff gan y byddai angen iddynt gael sgiliau newydd yn delio â Chynghorwyr yn mynychu o bell ac yn bersonol.
- Rhoddodd y Cynghorydd Hughes adborth ar y problemau a gafwyd wrth Gadeirio a oedd weithiau'n deillio o'r dechnoleg a ddefnyddiwyd gan y cyhoedd nad oedd bob amser yn cyrraedd y nod.

Dywedodd Pennaeth y Gyfraith a Rheoleiddio mai un o fanteision Zoom mewn perthynas â'r Gymraeg oedd cyfieithu ar y pryd. Mae Microsoft wedi rhoi eu gair y byddent yn datblygu'r swyddogaeth cyfieithu Cymraeg honno gan fod cyfieithu ar y pryd yn allweddol wrth symud ymlaen. Roedd swyddogaeth ar Teams o ran cyfieithu, ond nid oedd yn hawdd ei defnyddio ac nid oedd ar yr un pryd, ond roedd yn cael ei hystyried fel rhan o'r prosiect.

Dywedodd Pennaeth y Gyfraith a Rheoleiddio eu bod yn cytuno â'r pwynt ynghylch hyfforddiant. Byddai angen i gynghorau roi digon o hyfforddiant i aelodau gan ei fod yn set sgiliau wahanol. Gobeithio gyda'r feddalwedd Public-i a sut y mae'n darlledu o'r Siambr yn gwneud pethau'n haws i'r Cadeiryddion. Pe bai unrhyw bryderon neu argymhellion, gellid bwydo hyn yn ôl i'r darparwyr meddalwedd, felly byddai unrhyw sylwadau yr oedd yr Aelodau am eu gwneud yn cael eu hystyried.

- Gofynnodd y Cynghorydd Watkins sut y byddem yn cynyddu cyfranogiad y cyhoedd ac a oedd proses lle gellid rhoi gwybod iddynt am gyfarfodydd.

Cadarnhaodd Pennaeth y Gyfraith a Rheoleiddio y byddai'r Pwyllgor yn trafod hyn fel rhan o'r rhaglen waith yn ddiweddarach ac y byddai angen edrych ar y ddeddfwriaeth.

Esboniwyd bod angen i'r Cyngor benderfynu pa lefel o gyfranogiad cyhoeddus oedd ei angen ac roedd angen i ni ganiatáu i hyn ddigwydd, ac roedd y systemau'n ddigon hyblyg i ganiatáu hyn.

Trafodwyd bod problemau wedi bod gyda phobl yn ymuno â digwyddiadau byw Teams e.e., yr Heddlu'n ymuno â Chyfarfod y Cyngor fel Digwyddiad Byw a allai fod yn fater technegol ar ddiwedd yr Heddlu.

- Cyfeiriodd y Cynghorydd K. Thomas at y nodyn am y Gymraeg a oedd yn awgrymu y byddai ymgynghoriad â'r cyhoedd ar y Gymraeg.

Cadarnhaodd Pennaeth y Gyfraith a Rheoleiddio na fyddai unrhyw ymgynghori â'r cyhoedd ar y Gymraeg ac roedd y Cyngor yn gwneud yr isafswm i gydymffurfio. Y nod oedd cael cyfieithiad Cymraeg ar y pryd fel y gwelir yn y Senedd.

- Holodd y Cynghorydd K. Thomas fynediad i'r cyhoedd ac a oedd unrhyw ddata ynghylch a yw'r cyhoedd wedi cael mynediad at hyn.

Dywedodd Pennaeth y Gyfraith a Rheoleiddio mai siarad cyhoeddus mewn cyfarfodydd yw'r hyn yr oedd Llywodraeth Cymru yn canolbwyntio arno a bod y ddeddfwriaeth am gael rhywbeth rhagweithiol yn y broses o wneud penderfyniadau.

- Awgrymodd y Cynghorydd K Thomas fod pobl yn cael gwell gwasanaeth gan roi cipolwg iddynt ar bolisiau a gallem roi gwybod i'r cyhoedd am sut rydym yn gwneud pethau.

Dywedodd Pennaeth y Gyfraith a Rheoleiddio nad oedd pwyllgorau darlledu'n byw yn ofyniad deddfwriaethol, ond ei fod yn rhywbeth yr oedd y Cyngor yn ei ymarfer a'i fod, o dan ddeddfwriaeth Covid, yn wahanol gan na chaniatawyd i unrhyw un ddod i mewn i adeiladau'r Cyngor. Ar ôl i ymbellhau cymdeithasol ddod i ben, nid oedd unrhyw ofyniad cyfreithiol i wneud hynny. O dan ddeddfwriaeth newydd, dywedodd y dylent fod ar gael i'r cyhoedd ar gyfer prif gyfarfodydd y Cyngor ond nad ydynt o reidrydd yn cael eu darlledu'n fyw. Fodd bynnag, roedd darlledu'n fyw yn arfer da.

- Dywedodd y Cynghorydd M. Evans ei bod yn bwysig dysgu o ymgysylltu â'r cyhoedd a rhoi cyhoeddusrydd i gyfarfodydd y Cyngor ond bod angen cael cyfleuster ar gael i bobl i'w hysbysu o'r hyn a wnawn ac a ydym yn rhoi cyhoeddusrydd i hyn.

Cytunodd Pennaeth y Gyfraith a Rheoleiddio a dywedodd y gellid cynnwys hyn yn y gwaith ar ddatblygu Polisi Ymgysylltu a Chyfranogiad y Cyhoedd.

Dywedodd y Cynghorydd C. Evans fod ymgysylltu'n cynyddu pan oedd pobl yn gofalu, a'u bod yn cymryd rhan. Dywedodd y Cynghorydd C. Evans hefyd fod cwestiynau cyhoeddus yn y Cyngor ar adegau priodol yn rhywbeth i edrych ymlaen ato, y gellid chwalu sibrydion ac agor pethau i'r cyhoedd.

Dywedodd y Cynghorydd J. Hughes fod gan y Cyngor dudalen Facebook dda, a gellid defnyddio hyn i anfon cyfarfodydd misol i'r cyhoedd heb ormod o gost. Byddai'r cyhoedd yn cael mynediad ato ar y fforwm hwn.

Cytunodd Pennaeth y Gyfraith a Rheoleiddio fod tudalen Facebook a Twitter sefydledig i gyfleu negeseuon cyhoeddus ac roedd yn hapus i godi hyn fel rhan o'r darn o waith ar ymgysylltu â'r cyhoedd.

5 Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 - Gweithredu

Dywedodd Pennaeth y Gyfraith a Rheoleiddio fod yr eitem hon ar yr agenda wedi'i chyflwyno i'r Pwyllgor i sicrhau bod yr Aelodau'n ymwybodol o'r gwaith sy'n gysylltiedig â gweithredu'r ddeddfwriaeth. Mae'r Aelodau wedi cael seminarau a sesiynau gwybodaeth ar rai agweddau ar y Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau o ran cydbwllgorau corfforaethol. Fodd bynnag, roedd llawer o fanylion ac roedd yn bwysig ymdrin â phopeth o ran holl agweddau'r ddeddfwriaeth.

Pwyntiau i'w Nodi:

- Roedd y ddeddfwriaeth yn cael ei dwyn i rym fesul cam drwy orchmynion cychwyn amrywiol.

- Mae'r Atodlen Weithredu yn cadw golwg ar yr hyn sydd mewn grym a phryd y mae'n rhaid i ni wneud y diwygiadau angenrheidiol i gydymffurfio.
- Roedd meysydd lle'r oedd angen arweiniad gwleidyddol, ac roedd angen i'r Pwyllgor Gwasanaethau Democraidd hefyd gymryd rhan fwy gweithredol a bwrw ymlaen â hyn o ran faint yr oeddent am i'r cyhoedd gymryd rhan.
- A fyddai'r Pwyllgor am i aelodau'r cyhoedd godi cwestiynau yn y Cyngor neu gael y cyhoedd i gymryd rhan mewn Craffu ac ati.
- Byddai'n rhaid cyhoeddi cynllun deiseb hefyd ynghylch sut rydym yn derbyn ac yn delio â deisebau. Roedd swyddogaeth i ddeisebau gael eu postio ar-lein i'r Cyngor a gellid addasu'r feddalwedd Modern.gov i ganiatáu hyn.
- Byddai'r broses hunanasesu newydd yn cael effaith sylweddol ar y pwyllgorau Craffu a fyddai'n cysylltu â chyfranogiad y cyhoedd.
- Gallai swyddogion ddatblygu polisïau, ond roedd angen i'r Aelodau roi gwybod i swyddogion am yr hyn yr oeddent am ei gael yn y polisïau datblygedig.

Cwestiynau:

- Dywedodd y Cynghorydd M. Evans eu bod yn awyddus i sicrhau bod system yn cael ei chreu lle gallai'r cyhoedd ofyn cwestiynau i'r Cabinet ac ati, a bod y cyhoedd yn cael cyfle i wneud hyn. Fodd bynnag, roedd yn bwysig bod yn ymwybodol o'r person un mater nad yw'n siarad dros bawb ac os oedd y cyhoedd yn gallu gofyn cwestiynau, yna roedd angen iddo sicrhau nad oedd yn un mater. Cyfeiriodd y Cynghorydd M. Evans hefyd at ddeisebau a dywedodd y gallai fod angen Pwyllgor Deisebau fel yr hyn sydd gan Lywodraeth Cymru. Gofynnodd y Cynghorydd M. Evans hefyd am rannu swyddi ar gyfer yr Arweinydd ac Aelodau'r Cabinet a sut y byddai'r rolau hynny'n atebol fel cyfran o swyddi a sut y byddai hyn yn gweithio. Soniodd y Cynghorydd M. Evans am yr etholiadau sy'n symud o 4 i dymor o 5 mlynedd ond credid bod hyn eisoes wedi'i gytuno a hefyd mewn perthynas â'r 2 system bleidleisio - Mwyafrif neu Bleidlais Sengl, a yw'r Cyngor yn penderfynu ar hyn cyn yr etholiadau.

Dywedodd Pennaeth y Gyfraith a Rheoleiddio fod rhannu swyddi yn y ddeddfwriaeth a'i fod yn rhan o'r egwyddorion Amrywiaeth/Cydraddoldeb ac roedd y ddeddfwriaeth yn ei galluogi ar gyfer swyddogion gweithredol ac aelodau. O ran y pwynt am y system bleidleisio, pan ymgynghorwyd â Llywodraeth Cymru, nid oeddem o blaid hyn ynglŷn â'r cyntaf i'r felin na chynrychiolaeth gyfrannol gan y teimlwyd ei bod yn rhy ymrannol ac yn rhy ddryslyd. Fodd bynnag, yr oedd yn y ddeddfwriaeth a mater i'r Cyngor oedd ystyried hyn a byddai angen ymgynghori â'r cyhoedd ar hyn cyn iddo gael ei gynnal. Roedd cyfyngiadau hefyd ar ba mor aml y newidiwyd hyn. Yna gallai'r Cyngor benderfynu a oedd yn well ganddynt symud o'r cyntaf i'r felin i un system bleidleisio.

- Dywedodd y Cynghorydd M. Evans pe bai 20/30 o ymatebion yn cael eu derbyn ar y system bleidleisio a'u bod i gyd am gael un bleidlais drosglwyddadwy pe bai'r Cyngor yn gwneud penderfyniad ar hyn cyn yr etholiad.

Dywedodd Pennaeth y Gyfraith a Rheoleiddio ei fod yn benderfyniad i'r Cyngor ei wneud ond roeddem yn dal i aros am arweiniad ynghylch sut y byddai hyn yn gweithio'n ymarferol. Byddai angen mwyafrif arbennig o'r Cyngor i bleidleisio hynny drwedd a'r ewyllys wleidyddol i'w symud ymlaen. Roedd y broses o newid yn anodd iawn i fynd drwyddi a bu'n rhaid iddi fod yn benderfyniad democraidd i'w wneud.

Eglurodd Pennaeth y Gyfraith a Rheoleiddio hefyd, mewn perthynas â rhannu swyddi, na allai hyn fod yn hawl yr Aelodau a'r Cyngor i beidio â gallu gwneud hynny gan mai dewis yr unigolyn oedd hyn.

- Gofynnodd y Cyngorydd M. Evans pe bai'r Prif Weithredwr yn penderfynu rhannu swyddi, a fyddai gan aelodau'r Cyngor unrhyw lais yn hyn o beth.

Dywedodd Pennaeth y Gyfraith a Rheoleiddio y gallai aelodau staff wneud cais i rannu swyddi ond pe bai pobl yn cael eu gwrthod, yna gallai fod yn fath o wahaniaethu anuniongyrchol pe bai pobl yn cael anawsterau cydbwysedd rhwng bywyd a gwaith ond pe bai rhannu swyddi yn effeithio ar y rôl gellid ei gwrthod.

- Gofynnodd y Cyngorydd T. Watkins pryd y bu'n rhaid i'r ddeddf fod ar waith a chadarnhaodd Pennaeth y Gyfraith a Rheoleiddio mai Mai 2022 oedd y dyddiad gorffen.
- Dywedodd y Cyngorydd C. Evans fod y Pwyllgor yn gyfrifol am faterion ystyrion a bod angen dull mwy cydweithredol ar gyfer y tymor llawn a bod angen i'r Pwyllgor lunio cynllun ar feysydd penodol a'r hyn yr hoffem ei wneud. Un o'r rheini yw sut i gynnwys y cyhoedd mewn Pwyllgorau Cyngor a Chraffu llawn ac a allai swyddogion gorchwyl y Pwyllgor edrych ar arferion gorau cyngorau eraill, ledled y DU ac efallai gael is-bwyllgor ac yn y pen draw gwneud argymhellion i'r Cyngor llawn.

Cytunodd Pennaeth y Gyfraith a Rheoleiddio y gallai ymchwil gael ei wneud gan Hyfforddai Graddedig y Timau Gwasanaethau Democrataidd. Gellid gwneud gwaith ymchwil ar ymgysylltu â'r cyhoedd a sut y byddai'n gweithio, a mater i'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd oedd penderfynu sut i ymgysylltu. Gellid ymchwilio i wybodaeth gefndir a'i bwydo'n ôl i'r Pwyllgor. Gellid sefydlu grŵp Gorchwyl, ond awgrymwyd y byddai angen i'r Pwyllgor hwn gyfarfod yn fwy rheolaidd i gydweithio ar delerau strategaethau cyfranogi ac ati.

- Roedd y Cyngorydd C Evans am gynnig hyn fel man cychwyn i edrych ar Gyngorau o faint tebyg i Gasnewydd. Gwnaeth y Cyngorydd C Evans y pwynt bod angen hysbysu arweinwyr y pleidiau ar bob cam o'r cynigion gyda dogfen waith briodol i'r uwch arweinwyr gwleidyddol edrych arni e.e., siart llif.
- Cynigiodd y Cyngorydd C. Evans fod swyddogion yn edrych ar arfer gorau fel un mater gan y byddai'n rhaid inni edrych arno'n fanwl.

Gofynnodd y Cadeirydd ynghylch pwy fyddai'n ffurfio grŵp y tasglu neu a oedd yr Aelodau'n ffafrio pwyllgor.

- Eglurodd y Cyngorydd C. Evans eu bod wedi sôn am grŵp gorchwyl a gorffen gan ei fod yn broses gydlynol i grŵp gorchwyl ond y byddai'r Pwyllgor yn ymrwymedig i fynd ar drywydd y mater hwn.
- Dywedodd y Cyngorydd J. Clarke fod rhannu swyddi yn gyffredin mewn corfforaethau mawr ac roedd yn rhywbeth y byddent yn ei groesawu. O ran ymgysylltu â'r cyhoedd, yr hyn a oedd yn allweddol oedd sicrhau ymddiriedaeth a thryloywder felly roedd rhai penderfyniadau mawr iawn i'w gwneud gan y Pwyllgor hwn. Cytunodd y Cyngorydd Clarke fod angen ymgysylltu â'r cyhoedd yn gywir ac ni allai fod yr un person unigol yn unig yn codi materion eto yr ymdriniwyd â hwy eisoes.
- Dywedodd y Cyngorydd Hourihane y dylid bod yn ofalus gan eu bod yn dweud, pan oeddent yn arfer ymweld â chynghorau dosbarth wrth eistedd ac un o'r rhain oedd yr un cyntaf i gael sesiwn Holi ac Ateb cyhoeddus, daeth y rhain yn slotiau gwrthblaid gwleidyddol ac nid oeddent yn gwneud cyfarfodydd yn ddemocrataidd, ond yn gwneud Cynghorwyr yn fwy llafar ac roedd angen ystyried hyn pe bai cyfarfodydd y Cyngor yn mynd i fod yn agored i'r cyhoedd, a fyddai'n cael ei

gymryd drosodd gan bobl nad ydynt efallai wedi'u hethol gan y gallent weld hyn fel ffordd o gyflwyno'u sylwadau.

- Dywedodd y Cynghorydd K. Thomas y gallai'r cyhoedd ymddangos yng nghyfarfodydd y Cyngor pe bai'r eitem yn ddadleuol a oedd yn iawn, ond efallai y byddai'n well pe bai aelodau cyhoeddus yn rhoi gwybod i'w Cynghorydd lleol am eu teimladau cyn y Cyngor. Dywedodd y Cynghorydd K. Thomas fod yr holl Gynghorwyr yn cael eu hethol yn ddemocrataidd er eu bod o wahanol bleidiau, ac roedd Cynghorwyr yno i wrando ar etholwyr.
- Dywedodd y Cynghorydd T. Watkins eu bod yn cefnogi'r Pwyllgor yn edrych ar hyn a, gan y byddai'r ddeddf Llywodraeth Leol yn cael ei chyflwyno'n raddol, y gallai'r Pwyllgor edrych ar y camau hyn wrth iddynt ddigwydd er mwyn penderfynu ar y modiwl hwnnw, a gofynnodd hefyd a fyddai Cyngor Dinas Casnewydd yn cadarnhau'r modelau unigol neu a fyddai'n rhaid iddo aros tan y diwedd i'w gadarnhau gan y Cyngor.

Cadarnhaodd Pennaeth y Gyfraith a Rheoleiddio y gallai hyn weithio'r naill ffordd neu'r llall, ar ddiwedd y broses hon roedd rhwymedigaeth i ailddrafftio'r cyfansoddiad a chynhyrchu canllaw cryno i'r cyfansoddiad. Roedd hyn yn ofyniad yn y ddeddfwriaeth ac roedd CLILC yn cydlynu hyn yn genedlaethol ond nid oedd rheswm pam na ellid bwydo hyn yn ôl yn raddol.

Pe bai'r Pwyllgor yn hapus â'r argymhellion y cytunwyd arnynt, yna gellid mynd â hyn i'r Cyngor yn awr ac efallai y gellid dod â'r cyfansoddiad i'r Cyngor yn ddiweddarach ar ddiwedd y broses. Fodd bynnag, gellid gwneud unrhyw benderfyniadau a gadarnhawyd yn y cyfamser i'r Cyngor.

- Dywedodd y Cynghorydd C. Evans fod hon yn daith a phan godwyd mater, roedd y Pwyllgor yn gweithredu'n fforensig, sef y dull cywir.
- Awgrymodd y Cynghorydd M. Evans y gellid edrych ar Gwestiynau'r Cabinet hefyd yn ogystal â Chwestiynau i'r Cyngor.
- Ailadroddodd y Cynghorydd C. Evans y dull cam wrth gam a grybwyllwyd ac y byddai 2 faes yn cael eu hystyried y cytunwyd arnynt yn gwestiynau cyhoeddus a deisebau i adrodd yn ôl arnynt ac a oedd yn well ehangu cwmplas i feysydd eraill yn ddiweddarach.
- Dywedodd y Cynghorydd K. Thomas nad oeddent yn siŵr y cytunwyd ar hyn gan y byddai'r Hyfforddai Gradedig yn edrych ar gynigion ac yna'n edrych ar arfer gorau ac nad oedd meysydd penodol yn cael eu crybwyll.

Dywedodd Pennaeth y Gyfraith a Rheoleiddio na ddylai'r Pwyllgor ganolbwyntio gormod ar Gwestiynau yn y Cyngor gan mai enghraifft yn unig oedd hon, gan y byddai dull cyfannol yn fwy ffafriol, i edrych ar rannau eraill o'r DU a sut y maent yn cynnal ymgynghoriadau cyhoeddus yn gyffredinol.

Gofynnodd y Cynghorydd T. Watkins pa mor hir y byddai'r broses hon yn ei gymryd.

Dywedodd Pennaeth y Gyfraith a Rheoleiddio nad oedd i'w ruthro, byddai'n gynhwysfawr ac y byddai'n barod ar gyfer y cyfarfod nesaf. Ar ôl hynny, gallai'r Pwyllgor gyfarfod yn fwy rheolaidd.

Cytunwyd:

Cytunodd Aelodau'r pwyllgor Gwasanaethau Democratiaid ar gyfer ymchwil ar arfer gorau mewn Cynghorau eraill.

6 **Dyddiad y Cyfarfod Nesaf**

22 Gorffennaf 2021 am 10am

7 **Digwyddiad Byw**

[Democratic Services Committee, 29 April 2021 - YouTube](#)